

דברי תורה והסלידות

פרשת תולדות
ב' כסליו
תשפ"ג
גליון שפ"ט
שנה ט'

י"ל ע"י מכון אהל אברהם

להוצאת ספרי מודינו הרב הגאון ר' אברהם בן ציון בייער שליט"א
רב דשכונת ריב"ל ב"ש

לע"נ הגה"צ מוהר"ר מאיר רפאל ב"ר ניסן זצ"ל

קול השיעורים
ממורינו הרב שליט"א
073-371-8218

ובזה יובן אלה תולדות יצחק, ר"ל, כי עיקר תולדות הצדיקים הנק' יצחק כנ"ל, הן מעשים טובים, ואינם עושים הטוב כדי שיקבלו טוב רק מצד אהבת הבורא מצד החסד הנקרא אברהם, וז"ש בן אברהם, ולכך שכרו ושמחה שנותנין לו הוא ג"כ מצד החסד, וז"ש אברהם הוליד את יצחק, שהיא העונג והשמחה והצחוק שמצד החסד של אברהם, הוא בלי מצר וגבול. וזהו כוונת כל המענג את השבת, ולא את עצמו שיהי' על מנת לקבל פרס, או מצד הב' הנ"ל, רק כוונתו להתענג על ה', לכך נותנין לו נחלה בלי מצרים וגבולים, שהיא מדת יעקב שהי' תולדת יצחק הנ"ל, כי הפשוטו ג"כ אמת, ובזה יבואר קושיא שעל הש"ס, איך נרמז שהיה יעקב בבחינת מדריגה זו שניתן לו שכר בלי מצר וכו', ולדברינו אתי שפיר, והבן.

תולדות יעקב יוסף

ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה', פירש"י לו ולא לה לפי שאינו דומה תפלת לדיק בן לדיק לתפלת לדיק בן רשע. ונ"ל על זה דהנה שמעתי מהצדיק הקדוש רבי זאב מזיטאמיר פירוש הבוחר בשירי זמרה היינו שבוא כל עולמים ב"ה בוחר בשיריים של זמרה היינו למי שמשים עצמו כשיריים בשעת זמרה ותפלה ודפח"ח.

ולהבין זה דהנה עיקר העבדות הוא בחינת ענוה ושלמות באמת, היינו שיתבונן בשכלו כשעומד להתפלל לפני בורא כל עולמים ב"ה, שמצד מעשי איני ראוי לדבר דבר לפניו ית' ולבקש ממנו גדולה או קטנה ואפי' פתחון פה לעמוד ולבקש מלפניו איני ראוי מצד מעשי, רק אני מבקש מהשי"ת שיעזור לי בזכות אבותי, ובחינת תפלה זו מקובלת לפניו ית' כמאמר הכתוב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת, היינו שקרוב ה' לקוראיו, לקבל תפלתם, כשיקראוהו באמת, היינו מצד זכות אבות, אמת הוא בחינת אבות, ראש תוך סוף, אך זהו כשהוא צדיק בן צדיק אז יוכל לבקש מהשי"ת מצד זכות אבות, אבל כשהוא צדיק בן רשע אינו יכול לבקש מצד זכות אבות, רק עיקר הבקשה מוכרח להיות מצד מעשיו, ולתפלה כזו אין הקדוש ברוך הוא פונה כ"כ לקבלה, שאינו בוחר רק בשירי זמרה זה העושה עצמו כשיריים, והנה יצחק היה צדיק בן צדיק ע"כ היתה תפלתו רק מצד זכות אבות, ורביקה היתה צדקת בת רשע ותפלתה היתה מצד זכותה.

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (כה, יט). יש לפרש, דאיתא במסכת שבת פרק כל כתבי (ק"ח ב), אמר רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה נח, יד) אז תתענג על ה' והאכלתיך נחלת יעקב אביך וכו', וכבר כתבתי מזה במקום אחר יעו"ש.

ונראה, דאיתא בפרק א' דאבות (מ"ג) אנטיגנוס אומר אל תהיו כעבדים על מנת לקבל פרס אלא היו כעבדים שלא על מנת לקבל פרס, כתב ברש"י (מסכת אבות פרק א משנה ג) שלא תאמר אקיים מצות בוראי כדי שייספיק לי כל צרכי אלא עבוד מאהבה, ויש לתמוה ל"ל הכפל, ונ"ל דהנפקותא בין העובד על מנת לקבל פרס ובין העובד מאהבת חסד שלא על מנת לקבל פרס, הוא זה, כי העובד לקבל פרס, יש גבול ומצר לפי מעשיו, אם ה' איש פנוי או טרוד, ואם עבד בשמחה או לאו, מה שאין כן העובד מאהבת חסד, שהוא מקבל שכר מצד החסד גם כן, ונודע כי חסד היא השפעה בלי גבול ומצר ומדה, וכ"כ בראשית חכמה יעו"ש, וכזה שמעתי מהרב המגיד מ' מנחם, דפח"ח.

[וע"י בספר בן פורת יוסף (בפרשת נח) כתב ג"כ, וז"ל: כי הנה יש ב' בחינות עבודת ה', א' עובד על מנת לקבל פרס, ב' העובד הש"י מצד אהבה וחסד, וכמ"ש המפרש להרמב"ם הלכות לולב (פ"ח הט"ו במגיד משנה) וז"ל: ועיקר הדבר הוא שאין ראוי לו לאדם לעשות המצות מצד שהן חובה עליו והוא מוכרח ואנוס בעשייתן, אלא חייב לעשותן והוא שמח בעשייתן, ויעשה הטוב מצד שהוא טוב, ויבחר באמת מצד שהוא אמת, ויקל בעיניו טרחן, ויבין כי לכך נוצר לשמש את קונו, וכשהוא עושה מה שנברא בשבילו ישמח ויגיל וכו', יעו"ש.

והנפקותא בין ב' בחינות אלו, שמעתי בשם הרב המגיד מהר"מ זלה"ה, כי העובד על מנת לקבל פרס מדקדיקן לו, לפי עבודתו כך הוא שכר, משא"כ העובד מצד אהבה וחסד כך שכרו הוא ע"פ חסדו ית' שאין לו סוף, ודפח"ח].

ובזה יובן, אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, והוא מטעם הנ"ל, דאם כן אין השכר רק לפי העבודה בגבול ומצר ומדה, מה שאין כן בשלא על מנת וכו', וכאמור, אך שמא יכוין כך בעבודתו שלא על מנת לקבל פרס כדי שיהי' שכרו בלי גבול, א"כ הדרא הוי על מנת לקבל פרס, לכך חזר ואמר לשון שלילה, אלא היו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס, ר"ל כלל לא, בין גבול ומצר, בין בלי גבול, רק לשם פעלן, וק"ל.

ה' היא אוצרו וזה עצם תענוגו יתברך, ובוחר בשירי זמרה, היינו מה ששייר מהזמרה מיראתו מפניו יתברך יותר מהזמרה עצמה.

ובענין צדיק בן צדיק, כתב באמרי יהודה מבערזאן (שמות, ד"ה ומשה עלה) וז"ל: שמעתי מאמור"ר ז"ל שפעם אחת אמר צדיק אחד שהיה בר אבהון, לצדיק הב' שלא היה בר אבהון ומיוחס, אתם שאינכם מיוחס יוכל להיות לכם גדלות אבל אני שבר אבהון אני אי אפשר להיות לי גדלות, כי אף על פי שאני לומד כל היום, וכשהיצר הרע רוצה להכניס בי גדלות אני רואה הלא אבותי הקדושים, שהיו לומדים תורה, וגם קיימו תורתם בקדושה יותר הרבה ממני, אבל אתם באם שאתם לומדים, אחר כך יוכל היצר לומר לכם ראה אביך לא למד כלל ואתה עוסק בתורה, וכן להיפוך צדיק שאינו בר אבהון תמיד שפל הוא בעיני עצמו כי יודע שאינו מזרע קודש, אבל מי שהוא בר אבהון לבו גס בו, על כן בין שהוא בר אבהון ובין לא, ילך בדרך זה, לפעמים יאמר כך ולפעמים יאמר כך, ואז לבטח יהיה, היינו באם שיהיה בעצבות שעל ידי זה לא יוכל לעשות מצות כי יאמר מה אני נחשב על כן יתחזק ויאמר הלא יש לי זכות אבותי הקדושים על כן אתחזק ואעשה, ואם אחר המעשה רוצה היצר להכניס בו גדלות על זה יאמר הלא אין אני טוב ואפילו מצוה אחת לא עשיתי כשלימות בגודל קדושה כאבותי, ובזה יתנווד אנה ואנה וטוב יהיה.

וזהו ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו היינו שעתירתו ותפלתו של יצחק היה בבחינת לנכח אשתו היינו בבחינת התנגדות נגד תפלתה, ומפני מה היתה תפלתו בבחינת התנגדות לזה נתן טעם כי עקרה היא היינו מחמת שבתפלתה היתה היא בעצמה העיקרית מחמת שלא היתה יכולה לבקש מצד זכות אבות כנ"ל, לכך ויעתר לו ה' שבורא עולמים ב"ה פנה רק לתפלתו מחמת שתפלתו היתה רק בבחי' שיריים, והקב"ה אינו בוחר רק במי שמישים עצמו כשיריים בשעת הזמרה והתפלה, וזהו שפירש"י אינו דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע היינו מחמת שזה יכול לבקש מצד זכות אבות ומשים עצמו כשיריים הבורא ב"ה פונה לתפלתו וזה אינו יכול לבקש מצד זכות אבות והוא עיקר בתפלתו והבורא ב"ה בוחר רק בשירי זמרה כנ"ל בבחינת ענוה יה"ר שנזכה לזה.

ובאור המאיר (פרשת תצוה) ביאר באופן אחר "הבוחר בשירי זמרה) וז"ל: מה שאנו אומרים בכל יום בסדר ישתבח הבוחר בשירי זמרה מלך אל חי העולמים, ולכאורה קשה כפל לשון שירה היינו זמרה, ולכל הפחות אם המה שתי בחינות, מהראוי לומר הבוחר בשירה ובזמרה ו' נוסף על השירה, ולפי הנזכר יתפרש על נכון, כי זמרה כמשמעו, ושירה משמעו לשון שירים כדברינו הנאמרים, החכם אשר עיניו בראשו נשאר אצלו מן הזמרה שיריים, מיראתו לדבר להוציא גדולת לנורא תהלות פן יגרע, וזה אומנתו לבלום פיו ולעשות עצמו אלם, ובאמת יראת

סיפור

התמימה של פשוטי העם... חלפו שנים, ויום אחד נכנסה אישה אל חנות הקצב, ולאחר שהציגה את שמה, פנתה אל הקצב בשאלה "אולי הכיר כבודו את בעלי המנוח הרופא הנרי?" "כן" השיב הקצב, "הייתי רואה אותו אחה"צ מידי פעם בטיולו היומי, אך ב"ה לא נזקקתי לשרותיו". "כבודו מעולם לא שוחח עימו?" התפלאה האלמנה ואמרה "אני אספר לכוודו על מטרת בואי, בעלי נפטר לפני זמן קצר, לאחר פטירתו ראיתיו בחלום נרעש למאד, הוא סיפר לי שנשמתו עמדה לפני דייני בית דין של מעלה למשפט על כל מעשיו, עבירותיו היו רבות מספור ודנו אותו למדור הכי נמוך שבגיהנום, ואז קמה נשמתו ושאלה "כלום זה הצדק בעולם האמת? והרי עשרות שנים הוא טיפל בחולים עניים והעלה ארוכה לנוקמים וגלמודים, וכל זאת ללא קבלת שום תמורה, להיכן נעלם השכר על כך? היכן הצדק?" "אמת ויציב" השיבו דייני בית הדין, "במעשיך אלו היתה יכולת למתק את אשר נגזר עליו אך מה אפשר לעשות, וכל זכויותיו נמכרו לקצב בסלוצק תמורת רובל כסף אחד...?!" וכאן החלה נשמתו של הקצב לזעוק "אוייה לי, רחמו עלי, אולי יסכים הקצב לחזור בו מן המקח?" נכמרו רחמי בית הדין על הרופא, ונתנו לו רשות להופיע בחלום ולבקש דרכי שתסכים לבטל את העסקה. בבוקר כשקמתי משנתי לא ייחסתי חשיבות לחלום, אך כאשר נשנה החלום פעמיים ושלוש, כשהוא מתייפח בכבי מר וזועק שיעזרו לו, החלטתי להפשיך ולבקש ממך שתסכים לבטל את העסקה "ראי", השיב לה הקצב, "במהלך סיפורך נזכרתי שאכן היה כזה מעשה, לא שיערתי בזמנו איזה מקח טוב עשיתי, זה בא ממש בהיסח הדעת..." "אם כך" קראה האשה

מידי בן הערביים תחת שמי התכלת יוצא הנרי עם כלבו לטיול באוויר הצח, בלוריתו מתבדרת ברוח ו"כולו אומר כבוד" לאחר שפרק ממנו עול תורה ומצוות שינה את שמו להנרי, לפרנסתו שימש כרופא ושמו המקצועי הלך לפניו הן כדיאגנוזיסט, והן כמטפל, בכל בעיה רפואית שצצה היו מתייעצים עם הנרי, מזה נבע הקשר בין אנשי הקהילה בסלוצק שבפולין לבין הרופא שפרק עול, וכך חי הוא את חייו. פעם ביום חמישי בטיולו היומי עבר הנרי מול חנותו של הקצב והבחין כי נועל הוא את חנותו ותולה שלט על הדלת "אשוב בעוד שעה ועם הקונים הסליחה!" התפלא על כך הנרי ושאלו לאן הוא כל כך ממהר בשעה שכזו? השיב הקצב לתפילת מנחה, ערבית, והשיעור ביניהם". "אבל יום חמישי, הוא יום הכי 'בוער' שבשבוע, החנות מלאה קונים, איך מלאך ליבך לגרש בכח את הפרנסה?" המשיך הרופא להקשות. "פרנסה משמים, ובנוסף יהודי צריך גם לדאוג לעולם הבא שלו..." השיב הקצב. "אין כזה דבר הקרוי עולם הבא" לגלגל הרופא. הקצב משך בכתפיו, החיש צעדיו ופלט אל הרופא "לכבודו אולי אין עולם הבא... אך לי מקווה אני שיהיה..." נפגע הרופא עמוקות מתשובת הקצב, לעג בזלזול ואמר "אולי תרצה להגדיל את חלקך בעולם הבא...? מוכן אני למכור לך את כל חלקי תמורת רובל אחד... במזומן". נעצר הקצב מהילוכו, הביט על הרופא במבט בוהן, והפטיר לעומתו "כן, למה לא? הרי זו עסקה הגונה". הוא שלף מכיסו בזריוות ארנק כסף, הוציא מתוכו רובל ומסרו לידי הרופא שעמד נטוע במקומו, ומביט בו בתימהון רב, הוא מישש בידו את הרובל שקיבל, הכניסו לכיסו והמשיך בטיולו השגרתי כשכולו בז לאמונתם

שיעורי הלכה

מדור ההלכה

נתנדב בשבוע זו לעילוי נשמת
האשה החשובה והצנועה רודפת צדקה וחסד
מרת **חנה בת ר' מאיר ע"ה**
יא"צ ו' כסליו - תשל"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

המשך השיעור של מורינו הרב שליט"א בהלכות הכנסת האורחים / הנהגת האורח אצל הבעה"ב

הסעודה, אינו נחשב לאורח¹³, וי"א דאף
כזה אורח נחשב כאורח¹⁴.

ח. אורח טוב נקרא מי שמשבח את
האכסניא שלו¹⁵, ומותר לשנות שטרח
יותר ממה שהיה באמת¹⁶, ומ"מ ישבחו
בציניעה¹⁷, ובפרהסיא יזהר מבני אדם
שאינם מהוגנין¹⁸ ולכן ישנה ולא יאמר
שקיבלו אותו בסבר פנים יפות¹⁹.

ט. לא ישנה אדם מאכסניא שלו, ואפי'
מאכסניא ארעית שאינה קבועה לו אלא
שלן שם במקרה, לא ישנהו בפעם הבא
שבא לאותו מקום²⁰.

הבית, בלי קבלת רשות⁶. אבל אם יש
על השלחן מוכן הרבה, מותר⁷.

ד. אין אורח מכניס אורח⁸.

ה. אם רואה שהסעודה אינה מספקת
לבעליה, אפי' אם בעה"ב בעצמו הזמינו
לאכול עמו, אסור לאכול⁹.

ו. אם האורח מכיר בבעל הבית שהוא
צר עין, אפי' שהוא הזמינו אצלו¹⁰, אין
לאכול אצלו¹¹.

ז. אורח מברך¹², והיינו שהאורח מברך
ברכת המזון, ואם האורח משלם על

א. אם הבעה"ב אמר לו לצאת מביתו,
י"א דאינו מחויב לשמוע בקולו עד
שיוציא בעה"ב את כליו לחוץ¹, וי"א
דיצא².

ב. אם הבעה"ב מבקש ממנו איזה שירות
בתוך ביתו יעשה זאת³, אבל אם מבקש
ממנו לעשות איזה שירות מחוץ לביתו⁴,
אינו מחויב בדבר⁵.

ג. אסור לאורחים לטול כלום ממה
שלפניהם לתן ביד בנו או בתו של בעל

ונמצא חוטא והוא ידמה שאין זה חטא, והראשון
מהחמשה דברים הוא האוכל מסעודה שאינה
מספקת לבעליה, ומבאר שם ברמב"ם שזה אבק
גול, והוא מדמה שלא חטא, ויאמר, כלום אכלתי
אלא ברשותו, וכן נפסק בקיצושה"ע בהלכות
סעודה (סימן מב) וז"ל: זהו אבק גול אף על פי
שבעל הבית מזמינו לאכל עמו, והוא עוון גדול
ומן הדברים שקשה לשוב עליהם.

¹⁰ כ"כ בתוס' מסכת חולין (דף ז:), דהאיסור קאי
אף אם הזמינו אצלו מפני הבושה.

¹¹ במסכת סוטה (דף לה:), אמר ר' יהושע בן לוי
כל הנהנה מצרי העין עובר בלאו, שנאמר אל
תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמות
(משלי כגו). רב נחמן בר יצחק אומר עובר בשני
לאוין, אל תלחם ואל תתאו, וכן אמר ליה רבי
פנחס בן יאיר לרבי עי' בסכת חולין (דף ז:).

¹² כ"כ בשו"ע סי' רא (סעי' א').

¹³ כ"כ שם במג"א (סק"ב).

¹⁴ כן הובא בדעת תורה למהרש"ם, בשם היעב"ץ
דנחשב לאורח.

דכל שרות שיאמר לך בעה"ב שתעשה בתוך
ביתו עשה.

⁴ כגון לשלחו לשוק.

⁵ והמשך הגמ' שם "חוף מצא" ביארו שאם יאמר
לך שתשרת אותו ע"י שתצא חוף לביתו, אין
צריך לשרתו בכך כי אין זה כבודו לילך לשוקים.

⁶ שו"ע סי' ק"ע (סעי' ט), והטעם כתב הרמב"ם
(והובא דבריו במ"א סק"ג) כי שמא אין לבעל הבית
יותר ממה שהביא לפניו ויתביש שלא יהיה
להם די, ובכה"ח סק"ט כתב דליתן משלו ראוי
והגון ליתן לילדי בעה"ב או לילדי חבירו כי בזה
מרבה אהבת שלום ורעות.

⁷ כ"כ במג"א סק"ג, ובאליה רבה סק"ב,
והכה"ח סק"ט כתב דבכל דבר שאין לחוש
שיבא בעה"ב לידי בושה מותר.

⁸ בבא בתרא (דף צח:), ובדרך ארץ זוטא (פ"ח)
כתוב, אורח מכניס אורח הוא מגונה.

⁹ ברמב"ם הל' תשובה פרק ד' הלכה ד' מונה
חמשה דברים שהעושה אותן אין חזקתו לשוב
מהן, לפי שהן דברים קלים בעיני רוב האדם,

¹ על הגמ' (פסחים פו:), כל מה שאומר לך בעה"ב
שמע בקולו ועשה חוף מצא, כותב השפת אמת
דיש שאין גורסין חוף מצא, שכל מה שאומר לך
כו' הוא כלל בפני עצמו, ואחר המעשה דבר
קמצא, (בפרק הנוקין), שאירע קלקול עי"ז
שהוציאו אותו, שנחרב הביהמ"ק, הטילו בו
תנאי "חוף מצא", שביד האורח שלא לשמוע
לצאת לפעמים, כשיהי' לו מזה בושה גדולה, וכן
כתב המטה משה, שאם אמר לו בעל הבית
לצאת מן האכסניא של בעה"ב, לא יצא, עד
שיוציא בעל הבית את כליו לחוץ, כדאיתא
בערכין (טו:), והסכים המ"א (סי' ק"ע סק"י) לזה.

² במהרש"א כתב (שם) וז"ל: ואינו נראה לפרש
חוף מצא כמשמעו שלא יצא האורח גם שיאמר
לו בעה"ב צא, וכי יתאכסן אדם בע"כ של
בעה"ב, ושמעתי דה"פ כל מה שיאמר לך בעה"ב
עשה, שהוא מקרי בכל דבר בעה"ב שלך,
משא"כ כשיאמר לך צא אין זה מקרי אמירת
בעה"ב שלך כלל, כיון שא"ל צא, וק"ל.

³ המגן אברהם (ומובא דבריו בביאור הלכה) (סי' ק"ע
סעי' ה') הביאו מהב"ח שפירש מאמר חז"ל הג"ל,

בדייניו נכנסו אל בית הכנסת, נדמו הקולות, ובהיכל בית הכנסת שררה דממה.

אב בית הדין החל לקרוא את פסק הדין "הפסק מתחלק לשלושה סעיפים. הסעיף הראשון: המכירה אינה תקיפה!" רחש של שמחה נשמע מבין הקהל הרב, אך הוא נדם מיד כשהרב המשיך ואמר "עולם הבא אינו רכוש היכול לעבור מיד ליד להיקנות ולהימכר. כל מצווה שאדם עושה, וכל עבירה שאדם נמנע מלעשות מוסיפים הם לאדם כח רוחני המאפשר לו לקלוט אור רב יותר, וליהנות מזיו השכינה, המעות של הרופא שהיה מוותר לחולים עניים וריפא אותם בחינם, הזריחו בנשמתו שלו אור עצום שהכשירו אותו לקלוט את התענוגות הרוחניים הנפלאים וההשגות העילאיות והמרוממות, ואיך יזכה בהם אדם שלא עמל ולא השיג, המכירה הנידונה בוצעה על סמך ההנחה שגן עדן נרכש בתשלום כספי - ברובלים, ואין זה נכון!". "ואשר על כן, על האלמנה להחזיר את הרובל כסף לידי הנתבע הקצב".

"הסעיף השני קובע" המשיך הרב, "שלמרות שהמכירה בטלה, איבד הרופא את כל חלקו בגן עדן" אנקת תדהמה נשמעה בקהל, למה? על מה? שמש בית הדין היסה את הקהל והשיב את השקט למקומו, והרב המשיך "אין לבית הדין ברירה אלא לפסוק על פי ההלכה והגמרא בקידושין מ' ע"ב וכן בסנהדרין ע' ע"א שהכופר בעולם הבא נדחה מהעולם הבא, והרי זה המקרה שעומד לפנינו, הנפטר כבר בשכר שעתידי לבא והסכים למכור את חלקו בו, וע"כ למרות שהמכירה כשלעצמה לא חלה, אבל זילולו וכפירתו בו טרדוהו ממנו. נהם של אכזבה עלה בקהל, הכל הפסידו, הקצב איבד את תקוותו הגדולה והרופא יצא קרח מכאן ומכאן, את הרובל החזיר ואת עולמו איבד..."

והנה נשמע קולו של הרב שהמשיך בקריאת פסק הדין "הסעיף השלישי, הואיל ועקב כל המאורע נגרם קידוש שם שמים, ויהודים רבים התחזקו בראותם שיש דין ויש דין, כל מעשה יבוא למשפט, קובעים אנו על דעת המקום ועל דעת הקהל שזיכוי הרבים הוא נוקף לזכותו של הרופא, והואיל וחו"ל הקדושים אמרו (יומא פ"ז ע"א) כל המזכה את הרבים אינו נופל לגיהנום, יפטר הרופא מדינה של גיהנום. והואיל ואמרו חז"ל (אבות פ"ה י"ח) "משה זכה וזיכה את הרבים וזכות הרבים תלוי בו..." ראו מעמד זה של חיזוק האמונה ברבים להקנות לו חלק לעולם הבא..."

"בטל את העסקה", ושלפה מארנקה רובל כסף. "לא ולא" קבע הקצב נחרצות, "יהודי פשוט אני, מצוות רבות אין תחת ידי, עכשיו שזיכפו לזכותי כל המצוות שרכשתי מבעלך הרופא של הצלת נפשות שעשה, מקומי בגן עדן ב'מזרח' יהיה בטוח, ואין סיבה שאסכים לבטל את המכירה". שמעה האישה באכזבה את דבריו והשיבה לו "אני רק שליחה, אם יבוא אלי בעלי עוד פעם בחלום, אמסור לו את אשר אמרת לי".

ואכן בלילה סיפרה לו אלמנתו את תשובת הקצב, ואז פרץ הרופא בזעקות שבר נוראות, ודחק בה לפנות אל רב העיר ולהזמין את הקצב לדין תורה, על מנת שייסכים לבטל את העסקה.

למחרת בצאת הרידב"ז זצוק"ל יזע"א מבית הכנסת לאחר תפילת שחרית, עיכבה אותו האלמנה, וסיפרה לו את כל פרשת החלום וזעקותיו של בעלה המנוח על תשובת הקצב. שמע הרידב"ז לכל דבריה, והשיב לה, כי מאחר וזה ענין ציבורי הוא מוכן לעשות זאת בהיכל בית הכנסת הגדול לפני קהל ועדה. הסיפור עשה כנפיים, וביום ובשעה היעודה היה בית הכנסת מלא מפה לפה, והמונים צבאו על החלונות והדלתות, הם הושלך בכית הכנסת בהיכנס הרב והדיינים, הם התיישבו על הבימה המוגבהת, והאלמנה נקראה לפרש את תביעתה. היא היתה מעט נבוכה, היא סיפרה בקצרה על מכירת בעלה שכרו בעולם הבא תמורת רובל כסף, היא הוסיפה שאינה מבינה כלל מה זה גן עדן וגיהנום, אך זאת יודעת היא היטב, בעלה היה מאד מודאג, רעד, זעק, והפציר בה בתחנונים שתדאג בכל מחיר לביטול העסקה. לאחר מכן הזמין הרב את הקצב, שיספר בפרוטרוט את כל השתלשלות העניינים, הוא ציין כי אכן רכש את חלקו של הרופא בעולם הבא, ועתה התברר לו מדברי האלמנה שבעצם הוא עשה בזאת את עיסקת חייו, ולכן הוא אינו מתכונן לוותר על העסקה. "חיי וחיי אחרים - חיי קודמים!" סיים הקצב את דבריו.

בית הדין יצא להתיעצות, ושמש בית הדין הכריז בשם הרב שפסק הדין ינתן בתוך שעה. חצר בית הכנסת המתה מכל הנאספים, חלקם צידדו בעמדה שלא ניתן להכריח את הקצב לוותר על המקח שנעשה לכאורה כדת וכדין, היו שטענו שמידת הרחמים והחמלה ראוי שתביא לפשרה מסויימת, ההתנצחויות לא פסקו ואף עלו לטונים גבוהים, אך ברגע שהרב מלווה

²⁰ בגמ' ערכין (טו), אמר רב יהודה אמר רב מנין שלא ישנה אדם באכסניא שלו מן התורה שנאמר (בראשית יג) אל המקום אשר היה שם אהלו בתחלה רבי יוסי רבי חנינא אמר מהכא (בראשית יג) וילך למסעיו מאי בינייהו איכא בינייהו אכסניא דאקראי, דהיינו למ"ד שלומד זאת מהפסוק וילך למסעיו, היינו בדרך שהיה רגיל לחנות ממסע למסע, לפי זה אין לשנות אף מאכסניא עראית, שלן שם במקרה, כגון ששקעה לו חמה, וכן פסק במגן אברהם סימן קע (סק"י) דאפי' אכסני' דאקראי אסור לשנות, והטעם מבואר שם בגמ', דהמשנה אכסניא שלו פוגם את בעל הבית ונפגם בעצמו, ופרש"י, שהבריות אומרות, כמה קשים אלו שלא יכלו לדור ביחד.

¹⁸ גמ' בבא מציעא (כג:) עי' שם ברש"י, ובתוס' (ד"ה ובאושפיזא) מבאר דיש חשש שישמעו בני אדם שאינם מהוגנים. ועל זה נאמר במבשר רעהו בקול גדול וגו' קללה תחשב לו, (עי' ש' בערכין). ועי' בשיטה מקובצת על מסכת בבא מציעא (שם) דיש אומרים שמבשר רעהו בקול גדול לא נאמר אלא כשמשבח שעשה לפניו כמה מיני תבשילים, אבל כשמשבח שקיבלו בסבר פנים יפות, אינו בכלל זה.

¹⁹ עי' ברש"י במסכת בבא מציעא (כד.) שזוהי מדה טובה כדי שלא יקפצו בני אדם שאינם מהוגנים ויבואו עליו ויכלו ממנו, וכן ביאר רש"י על הגמ' בערכין (דף טז).

¹⁵ בגמ' בברכות (דף נח.), אמר בן זומא, אורח טוב מהו אומר כמה טרחות טרח בעל הבית בשבילי, כמה בשר הביא לפני, כמה יין הביא לפני, כמה גלוסקאות הביא לפני, וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי, אבל אורח רע מהו אומר מה טורח טרח בעל הבית זה, פת אחת אכלתי, חתיכה אחת אכלתי, כוס אחד שתיתי, כל טורח שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו, על אורח טוב מהו אומר (איוב לו, כד) זכור כי תשגיא פעלו אשר שוררו אנשים, על אורח רע כתיב (שם) לכן יראוהו אנשים וגו'.

¹⁶ עי' בשיטה מקובצת מסכת ערכין (דף טז).

¹⁷ כן כתבו המפרשים בב"מ (כד.) [נמוקי יוסף ועוד] דהנפקא מינה הוא אם בצינעה משבח, או בפרהסיא.

המעוניין לקבל חגליו, או ליטול חלק בחוצאות חגליו, ולכל הערה והארה, יפנה למייל חמסון
mechonohelavrohom@gmail.com
 מרכזת התורה / אבן אילנה אברהם